

บทที่ 2

วรรณคดีที่เกี่ยวข้อง

✓ ในการศึกษาวรรณคดีที่เกี่ยวข้อง เพื่อมุ่งนำข้อมูลซึ่งเหมาะสมกับสังคมไทยมาสร้างเป็น
เครื่องมือในการประเมินประสิทธิภาพการสอนของครูนั้น ผู้วิจัยได้แบ่งหัวข้อที่ศึกษาออกเป็น

3 * ด้าน คือ

- ✓ แนวความคิดเกี่ยวกับการสอน และประสิทธิภาพการสอน
- ✓ ลักษณะครูที่ติดตามความต้องการของสังคมไทย
- ✓ ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการสอนของครู
- ✓ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวความคิดเกี่ยวกับการสอน และประสิทธิภาพการสอน

เนื่องจาก การสอนมิใช่เป็นเรื่องของผู้สอนฝ่ายเดียว และการเรียนก็มิใช่เป็นเรื่อง
ของผู้เรียนโดยเฉพาะ แต่ทั้งผู้สอนและผู้เรียนต่างก็ทำงานร่วมกันในการเรียนการสอน¹ ดังนั้น
ถึงแม้ว่า คำว่า การสอน (Teaching) จะมีผู้ให้ความหมายไว้ต่าง ๆ กัน แต่ก็ยังคงเป็น
เรื่องที่เกี่ยวข้องกันระหว่างผู้เรียนและผู้สอน ถึงความหมายของการสอนดังนี้

สุมิตร คุณานุกร² กล่าวว่า "การสอน คือการที่บุคคลผู้หนึ่งเอาความรู้สึกรู้สึกนึกคิดและ
ชีวิตของตนเองมาเผยให้บุคคลอีกผู้หนึ่งทราบ เพื่อให้ผู้เรียนได้พิจารณา และเลือกสรรเอาคุณ
สมบัติ ทัศนคติ และค่านิยมที่จับใจมายึดถือเป็นของตน และปฏิบัติตาม"

¹ ปรานี สนิทวงศ์, "บรรยายหลักการสอน," จันทร์เกษม, 10 (พฤษภาคม-
มิถุนายน, 2515) : 24.

² สุมิตร คุณานุกร, หลักสูตรและการสอน (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
ชวนพิมพ์, 2518), หน้า 135.

อารี สัททนี ให้นิยามการสอนเอาไว้ว่า "การสอนคือ พฤติกรรมที่ผู้สอนกระทำ หรือแสดง เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้"¹

คำสิงห์ ศรีภา ให้นิยามการสอนเอาไว้ว่า "การสอน คือ สิ่งผลักดันจากภายนอก ตัวผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และทำให้การเรียนรู้ขึ้นอยู่กับตัวผู้เรียนตลอดไป เพื่อ เขาเอาไปใช้ในการแก้ปัญหา หรือเป็นประโยชน์ต่อตัวเขาเอง และผู้อื่น"² ซึ่ง มานิจ ชุมสาย ก็มีความคิดเช่นเดียวกันว่า การสอนโดยทั่ว ๆ ไปต้องมุ่งปลูกฝังเอกลักษณ์ในตัวผู้เรียน ในแง่ความรู้สึกนึกคิด วิชาที่เรียนจึงจะมีประโยชน์ต่อตัวผู้เรียน การสอนไม่ใช่เป็นการบอกเล่า หรือ รวบรวมความรู้ ข้อเท็จจริงต่าง ๆ มาบรรยาย หรือปรากฏทำให้ผู้เรียนฟัง การสอนต้องมุ่งปลูก ฝังให้ผู้เรียนตื่นตัว ปลูกให้เกิดความคิด เกิดการเปรียบเทียบ เกิดการเลือกและตัดสินใจ เกิด การหยั่งหาเหตุผลด้วยตนเอง แล้วนำไปสรุปผลสุดท้ายที่ถูกต้อง การสอนจึงเป็นเทคนิคอันสูงที่ จะ ยัวเข้าประสาทสัมผัสต่าง ๆ ให้ผู้เรียนตื่นตัว และคอยหยั่งหาความรู้สึกนึกคิด ความสังเกต ฯลฯ ของคนให้แหลมคม คล่องแคล่วว่องไว รวดเร็วยิ่งขึ้นไปตามลำดับแห่งวัย และเวลาที่ไต่ลวงลับ ไป โดยมีวิชาความรู้เป็นปัจจัยแห่งการลับปัญญาอยู่เสมอ³

ส่วน น้อมฤดี จงพยุหะ ได้ให้ความหมายของการสอนว่า การสอนหมายถึงการจัด สถานการณ์ (Situation) สภาพการณ์ (Condition) หรือกิจกรรม (Activity) เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์ (Experience) อันจะก่อให้เกิดการเรียนรู้ (Learning) ได้โดยสะดวกและง่ายดาย ซึ่งจะส่งผลให้ผู้เรียนมีความเจริญงอกงาม และ

¹อารี สัททนี, "การนำปรัชญาไปใช้ในหลักสูตรและการเรียนการสอน," วารสาร คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 1(1) (สิงหาคม-กันยายน, 2516) : 15.

²พนว ยศึกษานีเทศก์, กรมฝึกหัดครู, อาจารย์สอนวิชาจิตวิทยาการศึกษา การศึกษา ของสถาบันฝึกหัดครู (พระนคร : กรมการฝึกหัดครู, 2517). (อักษำเนา), หน้า 127.

³มานิจ ชุมสาย, วิชาครูทั่วไป (พิมพ์ครั้งที่ 3 ; พระนคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2497), หน้า 64-65.

พัฒนาทั้งทางกาย สมอง อารมณ์ และสังคม¹ นอกจากนี้ ชัยพร วิชาวรรณ ยังได้เปรียบเทียบ การสอนว่า เปรียบเหมือนขบวนการที่เปลี่ยนสภาพของบุคคล จากสภาพหนึ่งไปสู่อีกสภาพหนึ่ง² และ สุทธิ อารมณ์สุวรรณ ได้ให้ความหมายของการสอนว่า เป็นการสร้างประสบการณ์การ เรียนรู้ หมายถึงการจักสภาพการณ์ให้ตรงกับวัตถุประสงค์ ซึ่งวัตถุประสงค์ของการจักประสบการณ์ การเรียนรู้นี้ 3 ประการคือ สามารถให้ผู้เรียนได้รับเนื้อหาและความรู้ ส่งเสริมให้ผู้เรียน มีความคิดสร้างสรรค์และเกิดปัญญา เปลี่ยนทัศนคติแก่ผู้เรียนให้สนใจวิชาที่เรียนและรู้จักคุณค่าของ วิชานั้น พร้อมทั้งสามารถเปลี่ยนแปลงบุคลิกภาพไปในทางที่ดี³

จากความหมายของการสอนดังกล่าวจะเห็นว่า โดยทั่วไปการสอนเป็นขบวนการ ถ่ายทอดความรู้จากผู้สอนไปสู่ผู้เรียน โดยใช้วิธีการต่าง ๆ กันที่คิดว่าจะทำให้ผู้เรียนได้รับความ รู้มากที่สุด แต่เราจะถือว่าการสอนอย่างไรจึงจะเป็นการสอนที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งนักวิชาการได้ ให้ทัศนะต่าง ๆ กันคือ

✓ เปรี๊ยะ กุณฑ ให้ทัศนะว่าการสอนที่ดีมีประสิทธิภาพ คือ การสอนที่ได้ผลสมความ มุ่งหมายที่ตั้งไว้ก่อน ส่วนการสอนที่ไม่มีประสิทธิภาพ คือสอนแล้วไม่ได้ผลสมความมุ่งหมายที่ตั้งไว้ หรือสอนไปโดยไม่มีความมุ่งหมาย หรือมีแต่ไม่ชัดเจน การสอนจะดีขึ้นอยู่กับการตั้งจุดมุ่งหมายที่ แน่นนอนและวัดผลได้ของผู้สอน⁴

¹ น้อมฤดี จงพยุหะ, หลักการสอน 2 (พิมพ์ครั้งที่ 1 ; พระนคร : ก้าวหน้าการ พิมพ์, 2517), หน้า 1

² ฝ่ายวิชาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, การสอนและการวัดผล (พระนคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2518) (อัครสำเนาะ) หน้า 30.

³ สุทธิ อารมณ์สุวรรณ, "การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ," สารศิริราช 27(7) (กรกฎาคม, 2518) : 1013-1022.

⁴ เปรี๊ยะ กุณฑ, "อุปกรณการสอน," ศูนย์ศึกษา, 16 (กันยายน-ตุลาคม, 2513) : 17.

สมจิตต์ ศรีธัญญารัตน์ มีความเห็นว่า การสอนที่ดีไม่ได้ขึ้นอยู่กับความรู้ของผู้สอน แต่เพียงอย่างเดียว ผู้สอนต้องเข้าใจที่จะแนะผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ถึงความสำคัญของวิชาที่สอนและรู้จักนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์กับตัวผู้เรียนเอง โดยผู้สอนเป็นผู้ชี้แนะให้ ดังนั้นการสอนจึงเป็นเรื่องที่ผู้สอนเข้าใจว่า เป็นวิธีการที่มุ่งจะให้ผู้เรียนเข้าใจวิชานั้นจริง ๆ ไม่ใช่เรียนเพื่อสอบได้คะแนน¹

✓ นอกจากนี้ ชัชชัย ชัยจิรฉายากุล ยังกล่าวในลักษณะเดียวกันอีกว่า การสอนที่มีประสิทธิภาพคือ การสอนที่รู้จักมุ่งหมายของการสอน และสอนตามหลักการสอนแล้ว ทำให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จในการเรียนตามจุดมุ่งหมายของการสอน ทั้งที่เป็นวัตถุประสงค์ทั่วไป และวัตถุประสงค์เฉพาะของการสอน²

ลักษณะครูที่ดีตามความต้องการของสังคมไทย

มัทนา บิยะมาคา ได้สำรวจลักษณะของครูที่ดี ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในปี 2511 พบว่า ครูที่ดีควรมีลักษณะ 9 ประการ เรียงตามลำดับความสำคัญคือ คุณลักษณะด้านการสอน และความมีเหตุผล มีความสำคัญเป็นอันดับแรก คุณลักษณะด้านความเมตตากรุณา ความยุติธรรม ซื่อตรง การให้คำแนะนำปรึกษาแก่นักเรียน บุคลิกภาพและคุณลักษณะด้านสัมพันธภาพกับนักเรียน มีความสำคัญเป็นอันดับรองลงมา ส่วนคุณลักษณะด้านให้กำลังใจยกย่องชมเชย การให้ความอุปการะแก่นักเรียนมีความสำคัญเป็นอันดับสุดท้าย³

¹สมจิตต์ ศรีธัญญารัตน์, "หลักบางประการสำหรับการสอนทั่วไป," ศูนย์ศึกษา, 1(มกราคม, 2498) : 13.

²ชัชชัย ชัยจิรฉายากุล, "การสอนและการวิจัยที่ตรงประเด็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการสอน," การวิจัยการศึกษา อดีต ปัจจุบัน และอนาคต (พระนคร, กองวิจัยการศึกษา กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2518), หน้า 84.

³มัทนา บิยะมาคา, "การสำรวจคุณลักษณะครูในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา" (ปริญญาณิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร, 2511).

ปราณี สนิทวงศ์¹ กล่าวว่า "ครูบางคนมีความรู้สูง แต่ไม่สามารถถ่ายทอดความรู้ให้นักเรียนเข้าใจได้ ฉะนั้นครูที่คิดความสำเร็จในการสอน จะต้องรู้จักวิธีสอนแบบต่าง ๆ และสามารถสอนให้นักเรียนได้แจ่มแจ้งด้วย"

ในปี 2516-2519 เฉลียว บุรีรักษ์ และคณะ ได้ร่วมกันทำวิจัยเพื่อสำรวจความคิดเห็นของนักเรียนผู้ปกครอง ครู ผู้บริหารการศึกษา พระ และผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับลักษณะของครูที่ดี โดยใช้กลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในวิทยาลัยครู และจังหวัดใกล้เคียงวิทยาลัยครู 12 แห่งในประเทศไทย แบบสอบถามที่ใช้มีลักษณะคำถามเป็น 3 ประเภท คือ คำถามปลายเปิด และคำถามปลายปิด ซึ่งผลปรากฏว่า จากคำถามปลายเปิด ได้ลักษณะครูที่ดี ดังนี้

1. ประพฤติเรียบร้อย
2. มีความรู้ความหลักสูตรที่สอน
3. มีบุคลิกดี
4. การแต่งกายสุภาพ สะอาด และเหมาะสม
5. ตั้งใจสอน รักการสอน
6. สอนให้เข้าใจแจ่มแจ้ง
7. ตรงต่อเวลา
8. มีความยุติธรรม
9. รับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมาย
10. หมั่นหาความรู้ มีวิธีการหาความรู้
11. สุขภาพดี ไม่เจ็บป่วย
12. มีวิธีการสอนแปลก ๆ ที่ดี และมีกิจกรรม
13. พுகจาสุภาพ อ่อนน้อม
14. มีมนุษยสัมพันธ์ดี
15. รักและศรัทธาในอาชีพครู
16. เมตตา กรุณาต่อเด็ก

17. เข้าใจ และพยายามเข้าใจปัญหาเด็ก
18. เป็นกันเองกับเด็ก เข้ากับเด็กได้
19. ราบรื่น แจ่มใส ไม่นุ่มนวล
20. เป็นตัวอย่างแก่นักเรียน
21. มีความรู้รอบตัวกว้างขวาง
22. ค้นคว้าเพิ่มเติม และหาความรู้ใหม่มาสอน
23. เตรียมการสอน และทำบันทึกการสอน
24. ซื่อสัตย์
25. เสียสละ

ส่วนคำถามปลายเปิด ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า มี 130 ข้อ ครอบคลุมลักษณะของครูที่ดี 8 ด้าน คือ ด้านการสอน ด้านวิชาการ ด้านสุขภาพกายและจิต ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านคุณธรรมและความประพฤติ ด้านบุคลิกลักษณะ ด้านการอบรมแนะนำปกครอง และด้านการเป็นพลเมืองดีในสังคมประชาธิปไตย ผลการวิจัยปรากฏว่ามีคำถามเพียง 60 ข้อ จาก 130 ข้อ ที่กลุ่มตัวอย่างเห็นว่า เป็นลักษณะที่จำเป็นยิ่งสำหรับครู จากการจัดและสรุปข้อคำถามทั้ง 60 ข้อ ของผู้วิจัย ได้ลักษณะของครูที่ดี 5 ด้านด้วยกัน คือ

1. มีความรู้ดี มีการค้นคว้าหาความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์อยู่เสมอ
2. สอนดี สามารถใช้ภาษาไทยได้ดี มีเทคนิคในการโน้มน้าวจิตใจคน และสามารถประพฤติปฏิบัติเป็นแบบอย่างได้ ไม่เพียงแต่พูดอย่างเดียว
3. สุขภาพดี รู้จักป้องกันโรคติดต่อของแคว้นสิ่งเสพติดทั้งปวง ไม่เสเพล และรู้จักรักษาอารมณ์ให้มั่นคง
4. ประพฤติดี มีความซื่อสัตย์ เที่ยงธรรม มีเมตตา ชยัน อคทน ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคทั้งปวง
5. มีน้ำใจประชาธิปไตย มีเหตุผล กล้าพูด กล้าทำ กล้าเผชิญความจริง รับฟังความคิดเห็นของคนอื่น และยึดมั่นในสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์¹

¹ กรมการฝึกหัดครู, หน่วยศึกษานิเทศก์, "คุณลักษณะของครูที่ดี" รายงานผลการวิจัยเอกสารการนิเทศการศึกษานี้เทศการศึกษานี้, ฉบับที่ 187. (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ตำรวจ, 2520).

สุวรรณา เนตยากร ศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนและผู้ปกครองเกี่ยวกับขอบเขต
หน้าที่และบุคลิกลักษณะที่พึงปรารถนาของครู ในระดับมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่ง
จากผลการวิจัยปรากฏว่า นักเรียนและผู้ปกครองมีความเห็นที่สอดคล้องกันว่า ทักษะในการสอน
ที่จำเป็นมากสำหรับครู คือ ทักษะในการสอนแบบนักเรียนเป็นศูนย์กลาง ทักษะในการถ่ายทอด
ความรู้ การใช้ภาษาสื่อความหมาย การตั้งคำถามและการตอบคำถามอย่างเหมาะสม การควบคุม
ชั้นเรียนได้ดี และการให้งาน ตรวจงานอย่างมีประสิทธิภาพ สำหรับลักษณะที่พึงปรารถนาของ
ครูที่นักเรียนและผู้ปกครองเห็นว่าเป็นสิ่งที่จำเป็นมาก คือ ครูควรมีหน้าตาขี้มยิ้มแจ่มใส แต่งกาย
สุภาพ เสียงกังฉัดเจน พุทสุภาพ มีลักษณะเป็นผู้นำ ตรงต่อเวลา มีความรับผิดชอบ มีมนุษยสัมพันธ์
รู้จักควบคุมอารมณ์ มีเหตุผล รักและศรัทธาในอาชีพครู เลื่อมใสในชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์
มีความสามัคคี และมีความคิดริเริ่ม นอกจากนี้ยังได้ให้ข้อเสนอแนะที่สอดคล้องกันเกี่ยวกับลักษณะ
ของครูที่ดี คือครูควรมีความยุติธรรม ตั้งใจสอนอย่างมีประสิทธิภาพ รับฟังความคิดเห็นของนักเรียน
รู้จักระงับอารมณ์ เป็นผู้มีความรู้รอบตัวดี มีเหตุผล และแต่งกายสุภาพ¹

ตัวประกอบที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการสอน

สำหรับการศึกษาวิจัยตัวประกอบที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการสอนนั้น จะเห็นว่าใน
ต่างประเทศมีการวิจัยอย่างแพร่หลาย ส่วนในประเทศไทยนั้นก็มีผู้ศึกษาไว้เช่นกัน แต่มีจำนวน
น้อย ส่วนใหญ่จะเป็นไปในลักษณะที่อาศัยแนวคิด และผลการวิจัยจากต่างประเทศเป็นแนวทาง
โดยมีการศึกษาวิจัยกันในระดับอุดมศึกษาเท่านั้น แต่ผู้วิจัยเห็นว่า ตัวประกอบที่ได้ เราสามารถ
นำมาประยุกต์ใช้กับระดับมัธยมศึกษาได้ ทั้งนี้เพราะ หลักการสอนในระดับอุดมศึกษานั้นไม่แตก
ต่างจากหลักการสอนระดับอื่น ๆ เลย² การศึกษาวิจัยนั้นได้แก่

¹สุวรรณา เนตยากร, "ความคิดเห็นของนักเรียนและผู้ปกครองเกี่ยวกับขอบเขต
หน้าที่และลักษณะที่พึงปรารถนาของครูในระดับมัธยมศึกษา" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนก
วิชามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520).

²ชัยพร วิชชาวุธ, "การสอนระดับอุดมศึกษา." คู่มืออาจารย์เรื่องการสอนและ
การวัดผลการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, (กรุงเทพมหานคร : ฝ่ายวิชาการ, จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2517), หน้า 7.

✓ จริยา สังคินา ศึกษาตัวประกอบที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการสอนระดับอุดมศึกษา สาขาวิทยาศาสตร์ชีวภาพประยุกต์ ในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยการสร้างแบบสอบถามชนิด มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 3 ช่วง มีข้อกระทงทั้งหมด 58 ข้อ ให้นักผู้ตอบ อย่าง ได้แก่ ผู้บริหาร อาจารย์ และนิสิตในคณะวิชา 4 คณะ ที่สังกัดสาขาวิทยาศาสตร์ชีวภาพ ประยุกต์ในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ตัดสินว่าข้อกระทงแต่ละข้อเกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการสอน ในระดับใด โดยพิจารณาจากลักษณะหรือข้อปฏิบัติของอาจารย์ที่เห็นว่าสอนดีที่สุด ข้อมูลที่ได้ วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ตัวประกอบ (Factor Analysis) โดยสกัดตัวประกอบด้วยวิธีตัว ประกอบสำคัญ (Principal Factor Method) และหมุนแกนตัวประกอบด้วยวิธีแวนริแมกซ์ (Varimax Rotation) ได้ตัวประกอบ 9 ตัว เรียงตามลำดับความสำคัญ คือ

1. ลักษณะบุคลิกภาพของอาจารย์ บรรยายด้วยตัวแปร 6 ตัว คือ ขวนขวายหาความรู้ใหม่อยู่เสมอ สุขุมรอบคอบ ตรงต่อเวลา ยุติธรรม รักการสอน และอารมณ์มั่นคง ใช้เหตุผลในการตัดสินใจ

2. ทักษะการสอน บรรยายด้วยตัวแปร 8 ตัว คือ เข้าใจหลักสูตร ปรับปรุงเนื้อหา วิชาได้เหมาะสมกับสภาพการณ์ เตรียมการสอนล่วงหน้า มีความรู้ในเรื่องที่สอนอย่างแท้จริง บอกวัตถุประสงค์ในการสอน ถ่ายทอดความรู้โดยอธิบาย ยกตัวอย่างได้ชัดเจน ใช้เวลาสอนเต็มที่ แบ่งเวลาในการสอนแต่ละเรื่องได้เหมาะสม และส่งเสริมให้นิสิตภูมิใจในวิชาชีพ

3. ความสัมพันธ์ของอาจารย์กับนิสิต บรรยายด้วยตัวแปร 4 ตัว คือ ให้ความสำคัญ 006367
กันเองกับนิสิต มีทัศนคติที่ดีต่อนิสิต ส่งเสริมและยอมรับความคิดเห็นของนิสิต และให้ความช่วยเหลือนิสิตทั้งในและนอกห้องเรียน

4. การใช้วัสดุอุปกรณ์ บรรยายด้วยตัวแปร 4 ตัว คือ ใช้อุปกรณ์การสอนได้เหมาะสม ๐๐๖๓๖๗
กับเนื้อเรื่องและเวลา มีการประสานงานระหว่างอาจารย์ในการใช้อุปกรณ์การสอน เชิญวิทยากรมาให้ความรู้ และการใช้วัสดุที่ต้องพึงเสียด

5. วิธีสอน บรรยายด้วยตัวแปร 4 ตัว คือ ใช้วิธีสอนหลาย ๆ แบบ นำประสบการณ์ที่พบเห็นมาใช้ในการสอน เปิดโอกาสให้นิสิตซักถาม และกระตุ้นให้นิสิตแสดงความคิดเห็น ๐๐๖๓๖๗
อย่างเสรี

6. วัสดุอุปกรณ์ บรรยายด้วยตัวแปร 4 ตัว คือ มีตำราภาษาไทยประกอบการเรียนการสอน มีการใช้วัสดุที่ไม่ใช่เครื่องฉาย มีการใช้วัสดุที่มีการฉาย และสามารถใช้อุปกรณ์การสอนได้

7. การวัดผล บรรยายด้วยตัวแปร 5 ตัว คือ ให้การบ้านนิสิตสม่ำเสมอ ภูมิวิธีการสร้างข้อสอบที่ดี เปิดโอกาสให้นิสิตแก้ตัวใหม่ในการสอบ ทดสอบความรู้นิสิตเสมอ และสำรวจความรู้นิสิตก่อนสอน

8. ทักษะคติอวิชาที่สอน บรรยายด้วยตัวแปร 4 ตัว คือ อาจารย์มีคุณวุฒิสูงชันทำให้การสอนดีขึ้น เป็นอาจารย์มานาน มีวิชาสอนน้อย และมีห้องสมุดที่สมบูรณ์

9. ผู้นำ บรรยายด้วยตัวแปร 4 ตัว คือ เป็นผู้นำที่ดี มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ระวังระวังท่าทาง และสำรวจความรู้สึคนิสิต¹

นอกจากนี้ยังมีผู้ทำการวิจัยในลักษณะเดียวกันกับ จริยา สังคินา คือ

จินตนา มาพวง ได้วิเคราะห์หาตัวประกอบที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการสอนระดับอุดมศึกษาสาขาสังคมศาสตร์ ได้ตัวประกอบ 5 ตัว คือ

1. ความสัมพันธ์ของอาจารย์กับนิสิต บรรยายด้วยตัวแปร 8 ตัว คือ มีความเป็นกันเองกับนิสิต ยินดีติดต่อกับนิสิตด้วยความจริงใจ ทำตัวเสมอต้นเสมอปลาย มีความรู้สึกที่ดีต่อนิสิต ตั้งแต่แรกสอน ให้ความช่วยเหลือทั้งทางด้านวิชาการและกิจกรรมเสริมหลักสูตร ชมและวิจารณ์ผลงานของนิสิตอย่างยุติธรรม

2. วิธีสอน บรรยายด้วยตัวแปร 6 ตัว คือ อธิบายเนื้อหาอย่างชัดเจน ถูกต้อง ยกตัวอย่างได้อย่างชัดเจนตรงกับเนื้อหา นำผลการสอนมาปรับปรุงแก้ไขการสอนคราวต่อไป แบ่งเวลาให้เนื้อหาแต่ละเรื่องได้อย่างเหมาะสม ใส่วิธีการที่เข้าใจง่ายในขณะที่สอน และอธิบายสิ่งที่เป็นนามธรรมได้อย่างชัดเจน

¹จริยา สังคินา, "ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการสอนระดับอุดมศึกษา สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ชีวภาพ" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชาวิจัยการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520):

3. บุคลิกภาพของอาจารย์ บรรยายด้วยตัวแปร 6 ตัว คือ มีความมั่นคง สุขุม รอบคอบ ใจใหญ่คล่องในการตัดสินใจ มีลักษณะเป็นผู้นำ ขวนขวายหาความรู้ใหม่อยู่เสมอ มีความคิดสร้างสรรค์ มีความรู้กว้างขวางและทันสมัยในสาขาวิชานี้ และมีความเชื่อมั่นในตนเอง

4. ทักษะของอาจารย์ที่มีต่อวิชาที่สอน บรรยายด้วยตัวแปร 4 ตัว คือ มีความชำนาญในการสอนเพราะสอนมานาน เคยเป็นวิชาเอกหรือวิชาโทมาก่อน เป็นวิชาที่สอนจนมีชื่อเสียง และมีผลงานทางวิชาการที่เชื่อถือได้

5. การประเมินผล บรรยายด้วยตัวแปร 5 ตัว คือ รู้เทคนิคการออกข้อสอบอย่างดี มีความกระตือรือร้นในการสอน แบ่งเวลาให้เนื้อหาแต่ละเรื่องได้เหมาะสม ตรวจสอบและแจ้งผลการสอนอย่างรวดเร็วและยุติธรรม ตรวจงานต่าง ๆ ของนิสิตอย่างรวดเร็วและยุติธรรม¹

ลัทธินิยม วิเคราะห์ที่ตัวประกอบที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการสอนระดับอุดมศึกษาสาขามนุษยศาสตร์ มี 6 ตัวประกอบ คือ

1. อุปกรณ์การสอน บรรยายด้วยตัวแปร 6 ตัว คือ จัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การทดลอง นิทรรศการ การศึกษานอกสถานที่ การละคร ภาพยนตร์ สไลด์ เครื่องฉายต่าง ๆ แผนภูมิ กราฟ ของจริง หุ่นจำลอง เครื่องวิทยุวิทยุมาให้ความรู้ นิสิต อุปกรณ์ใช้ฟังเสียง เครื่องบันทึกเสียง ห้องปฏิบัติการทางภาษา โทรทัศน์ และโอกาสในการปฏิบัติการมาครั้ง

2. ลักษณะอาจารย์ บรรยายด้วยตัวแปร 8 ตัว คือ มีความยุติธรรม อารมณ์มั่นคง สุขุมรอบคอบ เป็นผู้ตรงต่อเวลา มีลักษณะเป็นผู้นำ มีความเชื่อมั่นในตนเอง ขวนขวายหาความรู้อยู่เสมอ และใช้วิจารณ์งานในการตัดสินใจ

3. วิธีการสอน บรรยายด้วยตัวแปร 6 ตัว คือ รับฟังความคิดเห็นของนิสิต รับฟังการตอบของนิสิต กระตุ้นให้นิสิตแสดงความคิดเห็นอย่างเสรี มีวิธีสอนแบบต่าง ๆ เช่น บรรยายอภิปราย ตกเถียงปัญหา มีการนำเข้าสู่บทเรียน และบอกวัตถุประสงค์ในการสอนของแต่ละวิชา

¹จินตนา มาพวง, "ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการสอนระดับอุดมศึกษาสาขาสังคมศาสตร์" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิตศึกษาด้านศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2520).

4. ทักษะคติของอาจารย์คือนิสิต บรรยายด้วยตัวแปร 7 ตัว คือ พอใจผลการเรียนของนิสิต มีคำชมคำวิจารณ์จากอาจารย์ บุคลิกท่าทางของอาจารย์ที่แสดงคือนิสิต ช่วยเหลือนิสิตทั้งทางค่านกิจกรรมและวิชาการ ให้การบ้านแบบฝึกหัด ให้ความเป็นกันเองกับนิสิต

5. คำราเรียน บรรยายด้วยตัวแปร 5 ตัว คือ มีคำราให้เพียงพอ มีห้องสมุดที่สมบูรณ์ มีคำราภาษาไทย มีรายชื่อเอกสาร คำราอ้างอิงให้ และแจกเอกสารประกอบการสอน

6. ทักษะการสอน บรรยายด้วยตัวแปร 5 ตัว คือ แบ่งเวลาในแต่ละเรื่องได้อย่างเหมาะสม ยกตัวอย่างโคซัคเจนตรงเนื้อหาวิชา ปรับปรุงเนื้อหาวิชาให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ เตรียมการสอนทุกครั้ง และตอบคำถามอย่างแจ่มแจ้ง¹

ชากา บัวแสง วิเคราะห์ตัวประกอบที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการสอน สาขาวิทยาศาสตร์กายภาพ มี 5 ตัวประกอบ คือ

1. อุปกรณ์การสอน บรรยายด้วยตัวแปร 8 ตัว คือ จัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การทดลอง นิทรรศการ การศึกษานอกสถานที่ วัสดุและเครื่องมือ ใช้อุปกรณ์ช่วยการสอนประเภทฉาย ใช้อุปกรณ์ช่วยการสอนอื่น ๆ มีอุปกรณ์ในห้องปฏิบัติการอย่างเพียงพอ ใช้อุปกรณ์การสอนได้อย่างเหมาะสมกับเนื้อหาและเวลา มีห้องสมุดที่สมบูรณ์ และมีการแนะนำนิสิตในการใช้อุปกรณ์

2. ลักษณะบุคลิกภาพของอาจารย์ บรรยายด้วยตัวแปร 6 ตัว คือ สุขุมรอบคอบ ชวนชวนหาความรู้อยู่เสมอ อารมณ์มั่นคง ใช้วิจารณ์งานในการตัดสินใจของอาจารย์ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และเชื่อมั่นในตนเองสูง

3. ทักษะคติของอาจารย์ที่มีคือนิสิตและวิชาที่สอน บรรยายด้วยตัวแปร 6 ตัว คือ พอใจในพฤติกรรมของนิสิต มีการชื่นชมการสอน สอนตรงตามวิชาเอก-โทที่เรียนมา พอใจผลงานของนิสิต มีการวิจัยทางวิชาการ และมีวิธีการสอนแบบต่าง ๆ

¹ ลักคาวัลย์ ชนมณฑา, "ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการสอนระดับอุดมศึกษา สาขานิติศาสตร์" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาวิจัยการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520).

4. บรรยายภาคีในชั้นเรียน บรรยายด้วยตัวแปร 7 ตัว คือ รับฟังคำถามของนิสิต เป็นกันเองกับนิสิต กระตุ้นหรือรื้อฟื้นในการอภิปรายปัญหาของนิสิต กระตุ้นให้นิสิตคิดโดยเสรี มีวิธีการแบบแปลก ๆ และมีการนำเข้าสู่บทเรียน

5. ทักษะในการสอน บรรยายด้วยตัวแปร 4 ตัว คือ ใช้เวลาสอนอย่างเต็มที่ กระตุ้นหรือรื้อฟื้นในการสอน มีการเตรียมการสอน และตรงต่อเวลา¹

นอกจากนี้ อุทุมพร ทองอุไทย ยังได้ศึกษาถึงผลการวิจัยทั้งในและนอกประเทศที่ใช้วิธีการวิเคราะห์ห้องปฏิบัติการเพื่อค้นหาโครงสร้างของประสิทธิภาพการสอนในระดับอุดมศึกษา ซึ่งผลการวิจัยเหล่านั้นสอดคล้องกัน โดยสามารถจำแนกตัวประกอบต่าง ๆ ได้ 6 ตัว คือ

1. ลักษณะอาจารย์ ได้แก่ลักษณะท่าทาง ความจริงจัง ความสนใจต่อผู้เรียน ให้ความเป็นกันเอง เป็นผู้นำและเป็นผู้มีความรู้ในสาขานั้น ๆ อย่างแท้จริง และทันสมัยอยู่เสมอ

2. วิธีสอน ได้แก่ การจัดเตรียมกระบวนการเรียนการสอน การจัดห้องเรียน การเตรียมความรู้ ใช้ตำราประกอบการเรียน มีทักษะในการสอนแบบต่าง ๆ ได้เหมาะสมกับเนื้อหาและเวลา มีการถ่ายทอดความรู้ได้อย่างชัดเจน เข้าใจง่ายทำให้ผู้เรียนเกิดพัฒนาการด้านความคิด

3. สัมพันธภาพระหว่างอาจารย์กับนิสิต มีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างอาจารย์กับนิสิต อาจารย์ฟังความคิดเห็นจากนิสิต เป็นกันเอง ช่วยเหลือนิสิตทั้งในและนอกห้องเรียน

4. อุปกรณ์การสอนและการเรียน รวมถึงห้องปฏิบัติการ การใช้เครื่องมือต่าง ๆ รวมทั้งห้องสมุดที่สมบูรณ์ และตำราที่เป็นภาษาของตนเองด้วย

5. การวัดผล มีการป้อนกลับ และการเสริม ใช้การวัดผลเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอน รู้จักออกข้อสอบที่ดี ให้คะแนนอย่างยุติธรรม

¹ชาคา บัวแสง, "ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการสอนระดับอุดมศึกษา สาขาวิทยาศาสตร์กายภาพ" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชาวิจัยการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520).

6. ทักษะของอาจารย์ต่อการสอนและคือนิสิต อาจารย์มีการยกย่องนิสิตอย่างจริงจัง ใจ ตั้งใจสอน¹

จากการศึกษาตัวประกอบที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการสอนของครูตามสภาพของสังคมไทยที่กล่าวไปแล้วนั้น เป็นการค้นพบตัวประกอบของประสิทธิภาพการสอนที่ได้จากการศึกษาวิจัยทั้งสิ้น แต่ยังมีการศึกษาตัวประกอบอีกแบบหนึ่งที่ยังมีความสำคัญไม่น้อย นั่นคือ การศึกษาตัวประกอบที่ได้จากการแสดงความคิดเห็นของนักวิชาการที่มีประสบการณ์ ซึ่งได้แสดงทัศนะต่าง ๆ กันดังนี้

สุวัฒน์ นิยมคา ให้ทัศนะว่า ในการที่จะทำให้การสอนได้ผลดีมีประสิทธิภาพนั้น ผู้สอนควรจะต้องศึกษาตัวประกอบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเสียก่อน ซึ่งตัวประกอบที่เกี่ยวข้องนั้นมีอย่างน้อย 6 อย่าง คือ

1. ผู้เรียน ผู้สอนควรจะต้องรู้จักคุณสมบัติของผู้เรียนที่จะสอนว่า ใครมีความสามารถด้านไหน อ่อนด้านไหน มีความสนใจและไม่สนใจอะไร มีพื้นฐานความรู้แค่ไหน มีพื้นฐานทางครอบครัวอย่างไร แบบฉบับของการเรียนรู้เป็นอย่างไร เมื่อรู้สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ ก็จะได้จัดวิธีการสอนได้ถูกต้อง
2. ธรรมชาติของวิชาที่จะสอนและเนื้อเรื่องแต่ละเรื่อง ได้แก่ การแบ่งสาขา ลำดับขั้นตอนของเนื้อหาวิชา ตลอดจนวิธีสอนที่เหมาะสมกับเรื่องนั้น ๆ
3. วัตถุประสงค์ของการสอน วางไว้อย่างไร เป็นวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมหรือเปล่า วัตถุประสงค์แบบนี้ควรจะใช้วิธีการสอนแบบใดจึงจะเหมาะสม
4. เทคโนโลยี เช่น เทคนิคในการสอน การใช้อุปกรณ์การสอน และเครื่องมือช่วยสอนต่าง ๆ

¹อุทุมพร ทองอุไทย, "โครงสร้างของประสิทธิภาพการสอน," อัครสำเนา.

5. สิ่งแวดล้อมภายนอก เช่น สภาพของท้องถิ่น ความต้องการของชุมชน
6. ตัวผู้สอนเอง ผู้สอนจะต้องสำรวจตัวเองว่า ตนเองมีความสามารถในด้านต่าง ๆ เพียงใด จุดอ่อนของเรามีอะไร แก้ไขได้หรือไม่ ควรทำอย่างไร¹

✓ จันทร ชุ่มเมืองปัก ได้สรุปไว้ว่า ในการสอนนั้นตัวประกอบที่มีผลทำให้การสอนมีประสิทธิภาพผสมตามความมุ่งหมายมีด้วยกัน 7 ประการ คือ

1. การเตรียมและบันทึกการสอน
2. วิธีสอน
3. การทำและใช้อุปกรณ์ประกอบการสอน
4. อ่านหนังสือประกอบสำหรับผู้สอน
5. การวัดผล
6. นำใจและทัศนคติของผู้สอน
7. นำใจและทัศนคติของผู้เรียน²

✓ ชัยยงค์ พรหมวงศ์² ได้วิเคราะห์และสรุปว่า ประสิทธิภาพการสอนขึ้นอยู่กับตัวประกอบ 6 ประการ คือ

1. จุดมุ่งหมาย
2. ปรัชญา
3. หลักสูตร
4. กระบวนการเรียนการสอน
5. การนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาช่วยปรับปรุงกระบวนการเรียนรู้
6. การวัดและประเมินผลความก้าวหน้า

¹ สุวัฒน์ นิยมคำ, การสอนวิทยาศาสตร์แบบพัฒนาความคิด, (พระนิคร... ไทย
วัฒนาพานิช, 2517), หน้า 118.

² จันทร ชุ่มเมืองปัก, "เปิดเทอมนี้จะปรับปรุงการสอนอย่างไร" ศูนย์ศึกษา,
(พฤษภาคม, 2506) : 29.

³ ฝ่ายวิชาการ, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, การสอนและการวัดผล, หน้า W98-

นอกจากนั้น วิญญู ชัชวาลย์วีระชา และคณะ¹ สรุปว่า การสอนจะไ้ผลดีมีส่วนเกี่ยวข้องกับตัวประกอบหลายอย่าง คือ

1. ความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน
2. ความสนใจของผู้เรียนที่มีต่อบทเรียน
3. ความสามารถของผู้สอนในการใช้อุปกรณ์การสอน
4. การจัดกิจกรรม และประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียนเรียน
5. เทคนิคการสอนต่าง ๆ ¹

จากองค์ประกอบของประสิทธิภาพการสอนที่กล่าวมาแล้วนั้น จะเห็นว่า ประกอบด้วยองค์ประกอบใหญ่ ๆ 2 องค์ประกอบคือ องค์ประกอบทางด้านจิตวิทยา (Psychological Factor) และองค์ประกอบทางด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Factor)²

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาการประมาณค่าครูโดยนักเรียนนั้น ได้มีการศึกษามาก่อนแล้ว นักวิจารณ์บางท่านกล่าวว่า การประมาณค่าของนักเรียนได้ชี้ให้เห็นถึงความสามารถหรือการขาดประสมการของครู และประสิทธิภาพด้านการเรียนของนักเรียนจะมีมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ในด้านการเรียนการสอนของครูกับนักเรียน ซึ่งมีผลทำให้เกิดความลำเอียงในการประมาณค่าได้ ดังนั้นจึงมีการศึกษารววิจัยเกี่ยวกับตัวประกอบต่าง ๆ ที่จะมีผลต่อการประมาณค่าของนักเรียน เพราะการประมาณค่าของนักเรียนมีผลทำให้ทราบความคิดเห็นต่าง ๆ ของนักเรียนที่มีต่อพฤติกรรมของครู ดังผลงานวิจัยต่อไปนี้

¹วิญญู ชัชวาลย์วีระชา และคณะ, แนวคิดเกี่ยวกับการสอนแนวใหม่ และการทำบันทึกการสอน ชั้นประถมศึกษา, (ธนบุรี : อมรรการพิมพ์, 2513), หน้า 62.

²ซำรง บัวศรี, "จุดมุ่งหมายและวิธีการสอนวิทยาศาสตร์," ประมวลความรู้เกี่ยวกับการสอนวิทยาศาสตร์, (พระนคร : ศิวพรการพิมพ์, 2499), หน้า 60.

โจเซฟ ซี. เบดโซ¹ (Joseph C. Bledsoe) . ไอวา ดี. บราวน์ (Iva D. Brown) และอาร์เธอร์ ดี. สตรีคแลนด์ (Arthur D. Strichland) ได้จำแนกความคิดเห็นของนักเรียนตามคุณลักษณะต่าง ๆ ได้แก่ อายุ เพศ ชั้นที่เรียน คะแนนสอบประจำวิชา ความสามารถในการเข้าร่วมกลุ่ม และแบ่งคุณลักษณะของครูได้แก่ อายุ วุฒิ เพศ แขนงวิชาที่สอน และจำนวนปีที่มิประสบความสำเร็จในการสอน ใช้แบบสอบถามซึ่งเป็นข้อความทางบวกเกี่ยวกับพฤติกรรมของครู ซึ่งเป็นแบบมาตราประมาณค่า 4 ช่วง ทดสอบนักเรียนโรงเรียนมัธยมจำนวน 4,368 คน และครูที่ทำการสอนนักเรียนเหล่านั้นจำนวน 180 คน จากโรงเรียนรัฐบาล 9 โรงเรียน ในรัฐจอร์เจีย สรุปผลเกี่ยวกับครูและนักเรียนได้ดังนี้

1. กลุ่มนักเรียนที่สอบได้คะแนนสูงและต่ำกว่าเกณฑ์เฉลี่ยประมาณค่าครูเกี่ยวกับความเป็นมิตร ระวังใจและชื่นชมแตกต่างจากกลุ่มที่มีความสามารถเท่ากับเกณฑ์เฉลี่ย

2. การประมาณค่าครูโดยนักเรียนชายและหญิงไม่ต่างกัน

*3. นักเรียนที่มีอายุต่างกันประมาณค่าครูของตนต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

4. คะแนนการ เรียนในแต่ละวิชาสัมพันธ์ต่อการประมาณค่าของนักเรียน

*5. นักเรียนที่เรียนต่างชั้นกันประมาณค่าความคิดเห็นของครูแตกต่างกันอย่างมีนัย

สำคัญสูงมาก

ส่วนการประมาณค่าของนักเรียนต่อครูในลักษณะต่าง ๆ คือ ความเป็นมิตร ระวังใจ และชื่นชมการควบคุมชั้น การได้รับความสนใจ การมีความรู้ฉลาดหลักแหลม และความเป็นประชาธิปไตย ได้ขอค้นพบต่าง ๆ ดังนี้

1. ครูวิทยาศาสตร์ได้รับการประมาณค่าในลักษณะต่าง ๆ ข้างต้นเปรียบเทียบกับทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อครูแตกต่างกัน และการประมาณค่าที่ได้รับนี้ต่ำกว่าครูที่สอนวิชาอื่น ๆ

¹Joseph C. Bledsoe, Iva D. Brown, and Arthur D. Strichland, "Factors Related to Pupil Observation Reports of Teachers and Attitudes Toward their Teacher," The Journal of Educational Research, LXV (November 1971), p. 120.

อีก 3 วิชาคือ ภาษาอังกฤษ สังคมศึกษา และคณิตศาสตร์ ส่วนด้าน การควบคุมชั้น ค่าเฉลี่ย การประมาณค่าที่ครูสังคมศึกษาได้รับสูงกว่าครูที่สอนแขนงอื่นอย่างมีนัยสำคัญ

2. นักเรียนประมาณค่าครูในด้าน การมีความรู้ ฉลาดหลักแหลม การควบคุมชั้น และ ความเป็นประชาธิปไตย แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญสูง รวมทั้งความแตกต่างในด้านความเป็น มิตร ไว้ใจ และชื่นชม

3. ครูที่มีอายุต่างกันได้รับการประมาณค่าจากนักเรียนในด้านความเป็นมิตร ไว้ใจ และชื่นชม ด้านการมีความรู้ฉลาดหลักแหลม ด้านการได้รับความสนใจ และการควบคุมชั้นอย่าง เข้มงวดแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญสูง โดยทั่ว ๆ ไปครูที่มีอายุมากกว่า 35 ปี ได้รับการ ประมาณค่าต่ำกว่าครูที่มีอายุต่ำกว่า 35 ปี

4. ค่าเฉลี่ยของการประมาณค่าที่ครูชายและหญิงได้รับแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ในด้านการมีความรู้ฉลาดหลักแหลม ด้านได้รับความสนใจ และการควบคุมชั้นอย่างเข้มงวด โดย ครูหญิงได้รับการประมาณค่าสูงกว่าครูชาย

5. ประสิทธิภาพในการสอนมีผลต่อการประมาณค่าของนักเรียน ครูที่มีประสิทธิภาพ การสอน 10-19 ปี ได้รับการประมาณค่าสูงกว่าครูกลุ่มอื่น ๆ ครูที่มีประสิทธิภาพการสอน มากกว่า 20 ปี ได้รับการประมาณค่าเช่นเดียวกับครูที่มีประสิทธิภาพน้อยกว่า 5 ปี

นอกจากนี้ ยังมีงานวิจัยเกี่ยวกับการประมาณค่าครูระดับมัธยมศึกษาอีก คือ

ชาร์ล เอควิน ทาวเซนด์¹ (Charles Edwin Townsend) เป็นการให้นัก เรียนประมาณค่าครูวิทยาศาสตร์ โดยใช้แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียน (The Student-Opinion Questionnaire) และแบบสอบถามมโนทัศน์ของครู (The teacher-Image Questionnaire) ซึ่งถามความรู้ในด้านเนื้อหาวิชา ความสามารถในการอธิบายให้ ชัดเจน ความยุติธรรม การควบคุมชั้น วิธีการสอนแบบต่าง ๆ ความสามารถในการกระตุ้น

¹ Charles Edwin Townsend, "Students Rating Secondary School Science Teachers," Dissertation Abstracts, 33(7) (University Microfilms January, 1973), p. 3430 A.

เร่งเร้าให้นักเรียนให้เข้าร่วมในกิจกรรม การเป็นคนมีอารมณ์ขัน การวางแผนงานและเตรียมการ
สอน เป็นต้น เป็นเครื่องมือในการวิจัย ตัวอย่างประชากรที่ใช้เป็นครูวิทยาศาสตร์ ในระหว่าง
ปี 1961-1963 จำนวน 142 คน และนักเรียน 8,633 คน และในปี ค.ศ. 1968-1970
เป็นครูวิทยาศาสตร์จำนวน 249 คน และนักเรียน 9,105 คน ผลงานวิจัยบางประการมีดังนี้

1. นักเรียนที่เรียนวิทยาศาสตร์ในช่วง ค.ศ. 1961-1963 ประมาณค่าคุณลักษณะ
ของครูในด้านให้ความสนใจสูงกว่าลักษณะอื่น ๆ เทียบกับความคิดเห็นของนักเรียนในช่วง ค.ศ.
1968-1970 แต่การประมาณค่าของนักเรียนใน 2 ช่วงนี้ไม่แตกต่างกันในด้านความรู้ในเนื้อ
หาวิชา ความสามารถในการอธิบายอย่างชัดเจน ความยุติธรรม การควบคุมชั้น และทัศนคติของ
ครูที่มีต่อนักเรียน

2. ครูวิทยาศาสตร์ได้รับการประมาณค่าสูงกว่าครูที่ไม่ได้สอนวิทยาศาสตร์ 10 ลักษณะ
ด้วยกัน แต่ความแตกต่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

3. ไม่มีความแตกต่างกันระหว่างคะแนนเฉลี่ยของการประมาณค่าครูสอนวิทยาศาสตร์
ทั่วไป ชีววิทยา และฟิสิกส์

4. เมื่อจำแนกครูตามวุฒิ ประสบการณ์การสอน การรับรู้เกี่ยวกับชั้นเรียนของครู และ
ขนาดของชั้นที่สอน การประมาณค่าของนักเรียนใกล้เคียง ดังนี้

ก. นักเรียนยอมรับว่าครูวิทยาศาสตร์ที่มีอายุระหว่าง 26-45 ปี มีคุณภาพดี
กว่าครูที่มีอายุน้อย หรือมากกว่าช่วงนี้

ข. ครูวิทยาศาสตร์ที่มีวุฒิระดับปริญญาโท ได้รับการประมาณค่าสูงกว่าครูที่มีวุฒิ
ระดับปริญญาตรี

ค. ครูวิทยาศาสตร์ที่ทำการสอน 2 ปี มีความสามารถสูงกว่าครูที่ทำการสอน
ต่ำกว่าช่วงนี้

ง. การประมาณค่าความสามารถของครูจากนักเรียนมีความสัมพันธ์กันในทางบวก
กับการรับรู้เกี่ยวกับชั้นเรียนของครู

จ. นักเรียนในชั้นตั้งแต่ 26 หรือมากกว่านั้นจะประมาณค่าครูในทางที่พึงใจน้อย
กว่านักเรียนที่ชั้นเล็กกว่านี้

5. การประมาณค่าของนักเรียนเกี่ยวกับครูวิทยาศาสตร์ และครูอื่น ๆ ในด้านเพศสภาพทางการสมรส สภาพทางเศรษฐกิจและสังคมเกี่ยวกับการสอนของครู ไม่มีความแตกต่างกัน

เนื่องจากในปัจจุบันได้มีการนำผลจากการที่นักเรียนประเมินประสิทธิภาพการสอนของครูไปใช้ในการตัดสินใจเกี่ยวกับการบริหารเพิ่มมากขึ้น แต่ปัญหาสำคัญอยู่ที่ว่านักเรียนจะประมาณค่าครูแตกต่างกันหรือไม่ ถ้านักเรียนได้รับแจ้งว่าผลประเมินที่ได้จะนำไปใช้ประโยชน์ต่างกัน

เวอริ (Wherry) ได้คาดหมายว่า การประมาณค่าจะเป็นไปในทางที่ดีถ้าให้นำผลไปใช้เพื่อการบริหาร ตามความคิดเห็นของเวอริ การประมาณค่าในทางที่ดีนั้นเนื่องจากความลำเอียงของผู้ประเมินในการที่พยายามระลึกถึงแต่การกระทำที่ดี ๆ ของผู้ถูกประเมิน ผลประเมินที่ได้เพื่อนำไปใช้ในการบริหารจะมีความถูกต้องน้อยกว่าผลประเมินที่ได้ภายใต้สถานการณ์ทดลอง เช่น เพื่อปรับปรุงเครื่องมือหรือใช้การประเมิน¹ ผลการวิจัยในต่างประเทศเพื่อเปรียบเทียบผลการประมาณค่าเมื่อชี้แจงให้รู้ถึงประโยชน์ที่จะนำผลการประมาณค่าไปใช้ต่างกัน ปรากฏว่าผลการวิจัยค่อนข้างจะไม่คงที่ ดังที่ จอห์น เอ เซนตรา (John A. Centra) ได้อ้างถึงรายงานของเทเลอร์และเวอริ (Taylor and Wherry) ในปี 1951 พบว่า ในกองทหารการประมาณค่าเป็นที่น่าพอใจสูงเมื่อผู้ประเมินคือ พนักงานในกองทหารของสหรัฐอเมริกา และได้รับแจ้งว่าจะนำผลประเมินที่ได้ไปใช้เพื่อการบริหาร ในปี 1953 เบิร์กไชและไฮแลนด์ (Berkshire and Highland) พบว่าไม่มีความแตกต่างในการประมาณค่าบุคคลในกองทหารเพื่อนำผลไปใช้ในการบริหารและการวิจัย ในปี 1969 ชารอน และบาร์ทเล็ตต์ (Sharon and Bartlett) ได้เปรียบเทียบผลการประมาณค่าโดยนักศึกษาในวิทยาลัย และพบว่า การประมาณค่าของนักศึกษาเป็นที่น่าพอใจสูงกว่าเล็กน้อยเมื่อนักศึกษาได้รับคำชี้แจงว่าจะนำผลประเมินที่ได้ไปใช้ประโยชน์ในการบริหาร แต่การศึกษาของ ชารอน และบาร์ทเล็ตต์นั้น ได้ให้นักศึกษาประมาณค่าการสอนของบัณฑิตยช่วยสอนจำนวน 14 คน โดยนักศึกษา

¹John A. Centra. cited by Wherry, R.J. The Control of Bias in Rating VII : A Theory of Rating (Personnel Research Branch Report Number 922). Columbus, Ohio : The Ohio State University Foundation, 1952.

ได้รับแจ้งว่าผลการประเมินที่ได้จะนำเสนอสู่คณะกรรมการคณาจารย์ซึ่งทำหน้าที่นี้เทศ และประเมินบัณฑิตช่วยสอนเหล่านี้

✓ ในปี 1973 อลีโมนี และเฮกซ์เนอร์ (Aleamoni and Hexner) ได้ทำการศึกษาเพื่อเปรียบเทียบผลที่นักเรียนประมาณค่าอาจารย์ เมื่อนักเรียนได้รับคำชี้แจงจากอาจารย์ ผู้สอนว่า ผลที่ได้จากการประมาณค่าของนักศึกษาจะนำไปใช้ในการพิจารณาเพื่อขึ้นเงินเดือนและเลื่อนตำแหน่งกับการที่นักศึกษาไม่ได้รับคำชี้แจงว่าจะนำผลไปใช้ประโยชน์อะไร โดยใช้กลุ่มตัวอย่างนักศึกษาที่เรียนรายวิชาหนึ่งสอนโดยอาจารย์คนเดียวกันใน 2 ภาคเรียน และนักศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ที่ได้รับคำชี้แจงว่าจะนำผลประเมินไปใช้ประโยชน์ในการบริหาร ปรากฏว่านักศึกษากลุ่มนี้ประมาณค่ารายวิชาเป็นที่น่าพอใจสูงกว่ากลุ่มนักศึกษาในภาคเรียนที่ 1

และในปี 1974 จอห์น เอ เซนตรา (John A. Centra) ได้ศึกษาถึงผลของการใช้คำชี้แจงที่แตกต่างกันต่อการประมาณค่าโดยนักศึกษา โดยที่คำชี้แจงนั้นได้บอกถึงวัตถุประสงค์ในการนำผลที่นักเรียนประเมินไปใช้ต่างกัน คือนำไปใช้เป็นส่วนประกอบในการพิจารณาเลื่อนขั้น เลื่อนตำแหน่ง และขึ้นเงินเดือนครูผู้สอนอย่างหนึ่ง และนำไปใช้เพื่อให้ครูผู้สอนได้ประเมินและปรับปรุงการสอนของตนอีกอย่างหนึ่ง การศึกษารังนี้กระทำในมหาวิทยาลัยใหญ่แห่งหนึ่งในสหรัฐอเมริกาทั้ง 2 ภาคเรียน ในปี 1974 อาจารย์ที่สมัครเข้าร่วมในการวิจัยเป็นตัวแทนจากแผนกวิชาระดับต่าง ๆ กัน โดยในภาคเรียนที่ 1 กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษา 16 ห้องเรียน สอนโดยอาจารย์ 15 คน ในแต่ละห้องมีนักศึกษาจำนวน 11 ถึง 53 คน คิกโดยเฉลี่ย 27 คนต่อห้อง ในภาคเรียนที่ 2 ใช้นักศึกษาจำนวน 26 ห้องเรียน สอนโดยอาจารย์ 14 คน แต่ละห้องมีนักศึกษา 13 ถึง 46 คน คิกโดยเฉลี่ย 23 คนต่อห้อง เครื่องมือที่ใช้คือแบบประเมินเอสไออาร์ (SIR, The Student Instructional Report) ซึ่ง จอห์น เอ เซนตรา ได้พัฒนาขึ้นในปี 1972 การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยในการวิเคราะห์ ผลปรากฏว่า การใช้คำชี้แจงที่แตกต่างกันไม่มีผลทำให้นักศึกษาประมาณค่าอาจารย์แตกต่างกัน ในภาคเรียนที่ 1 แต่ในภาคเรียนที่ 2 เมื่อได้มีการคัดแปลงคำชี้แจงถึงวัตถุประสงค์ในการนำผล

¹Ibid., p. 277.

ประเมินไปใช้ประโยชน์ให้เด่นชัดขึ้น ผลที่นักศึกษาระมาณค่าอาจารย์แตกต่างกันเล็กน้อย คือแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเพียง 5 ข้อกระทง จากจำนวนข้อกระทง 24 ข้อในแบบประเมิน

ลอรา แอน ดรিসคอลล (Laura Ann Driscoll) ได้ทำการวิจัยในปี 1976 เพื่อศึกษาถึงผลของการใช้คำชี้แจงที่แตกต่างกันต่อการประเมินอาจารย์และรายวิชา โดยนักศึกษา โดยได้ใช้คำชี้แจง 8 แบบ แบบไปพร้อมแบบสอบถาม เอฟ ซี คิว (FCQ, Faculty-Course Questionnaires) ที่แจกให้แก่นักศึกษาที่เรียน 92 รายวิชาในมหาวิทยาลัยโคโลราโด ในปี 1976 โดยวิธีการสุ่ม ในใบคำชี้แจงนั้นจะบอกถึงวัตถุประสงค์ในการนำผลที่นักศึกษาระมาณค่าไปใช้ประโยชน์ต่างกัน และไม่ชี้แจงถึงผลที่จะนำไปใช้ผลการวิจัยปรากฏดังนี้

1. นักศึกษาที่ได้รับคำชี้แจงว่าจะนำผลประเมินไปใช้ประโยชน์ในการเลื่อนขั้น เลื่อนตำแหน่ง และขึ้นเงินเดือนอาจารย์ ประมาณค่าเป็นที่น่าพอใจสูงกว่านักศึกษาที่ไม่ได้รับคำชี้แจง
2. นักศึกษาที่ได้รับคำชี้แจงว่าจะนำผลประเมินไปใช้ปรับปรุงรายวิชา ประมาณค่าเป็นที่น่าพอใจสูงกว่านักศึกษาที่ไม่ได้รับคำชี้แจง โดยเฉพาะในท้องเรียนขนาดเล็ก
3. นักศึกษาที่ได้รับคำชี้แจงว่าจะนำผลประเมินไปใช้ประโยชน์ในการบริหารหรือปรับปรุงรายวิชาหรือทั้ง 2 อย่าง และลงชื่ออยู่ประเมิน ประมาณค่าเป็นที่น่าพอใจสูงกว่านักศึกษาที่ไม่ได้รับคำชี้แจงได้เลย และไม่ลงชื่ออยู่ประเมิน
4. นักศึกษาที่ได้รับคำชี้แจงว่าจะนำผลประเมินไปใช้ประโยชน์ในการบริหาร และนักศึกษาที่ได้รับคำชี้แจงว่าจะนำผลประเมินไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงรายวิชา ประมาณค่าอาจารย์และรายวิชาไม่แตกต่างกัน
5. ไม่มีความแตกต่างของผลประเมินของกลุ่มนักเรียนที่มีการลงชื่อและกลุ่มนักเรียนกลุ่มอื่น¹

¹Laura Ann. Driscoll, "The Effects of Different Instructions on Students Evaluations of Faculty and Courses," Dissertation Abstracts International 38(January 1978) : 4114 A - 4115 A.

สำหรับในประเทศไทยนั้น งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการให้นักเรียนประเมินประสิทธิภาพ การสอนของครูยังมีน้อย กังเซิน

อัครนิย สว่างศิลป์ ได้ทำการวิจัยเพื่อศึกษาเปรียบเทียบผลที่นักเรียนประเมินครูคณิต ศาสตร์ และผลที่ครูประเมินตนเอง เปรียบเทียบผลประเมินของนักเรียนจำแนกตามเพศ และ ระดับชั้น และเปรียบเทียบผลประเมินของนักเรียนต่อครูคณิตศาสตร์ จำแนกครูตามประสบการณ์ ในการสอน อายุ และเพศ ตัวอย่างประชากรเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-5 และครูคณิต ศาสตร์ 36 คน ปรากฏว่าการประมาณค่าครูคณิตศาสตร์ของนักเรียนและของตัวครูระดับมัธยม ศึกษาทั้งหมดของนักเรียนและครูระดับมัธยมศึกษาตอนปลายรวมทั้งของนักเรียนชายและหญิงต่อครู คณิตศาสตร์ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ แต่ครูคณิตศาสตร์ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมีความคิดเห็น ที่ดีต่อตนเองสูงกว่าความคิดเห็นของนักเรียนที่ระดับความมีนัยสำคัญ .05 ครูที่มีอายุน้อยกว่า หรือเท่ากับ 35 ปี ได้รับการประมาณค่าสูงกว่าครูที่มีอายุมากกว่า 35 ปี อย่างมีนัยสำคัญที่ ระดับ .01 ครูที่มีประสบการณ์น้อยกว่าหรือเท่ากับ 5 ปี ได้รับการประมาณค่าสูงกว่าครูที่มี ประสบการณ์มากกว่า 5 ปี อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับความมีนัยสำคัญ .05 และความคิดเห็นของ นักเรียนที่มีต่อครูคณิตศาสตร์ชายดีกว่าครูคณิตศาสตร์หญิงอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05¹

เยาวณา ยอดพินิจ ทำการวิจัยเพื่อเปรียบเทียบผลที่นักเรียนประเมินประสิทธิภาพ การสอนของครู เมื่อผู้บริหารการประเมินและคำชี้แจงแตกต่างกัน คือครูผู้สอนและครูผู้ร่วมงาน เป็นผู้บริหารการประเมินและคำชี้แจงเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ในการนำผลประเมินไปใช้ 2 แบบ คือ นำผลประเมินไปใช้ประกอบการพิจารณาความดีความชอบ เพื่อเลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่ง และ ชื่นเงินเดือนครูผู้สอนแบบหนึ่ง และนำไปใช้เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนของครูอีกแบบหนึ่ง กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 และครูที่สอนในระดับชั้นเดียวกัน ในโรงเรียน

¹อัครนิย สว่างศิลป์, "การเปรียบเทียบผลประเมินครูคณิตศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษา โดยนักเรียนและตัวครูเอง" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาวิจัยการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2517).

รัฐบาล สังกัดกองการมัธยมศึกษา ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ผลที่นักเรียนประเมินประสิทธิภาพการ
สอนของครูไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อครูผู้สอนและผู้อำนวยการ
ประเมิน และนักเรียนที่ได้รับคำสั่งจะนำผลประเมินไปใช้ประกอบการพิจารณาความดีความ
ชอบเพื่อเลื่อนชั้น เลื่อนตำแหน่ง และขึ้นเงินเดือนครูผู้สอน ประเมินผลครูเป็นที่น่าพอใจมากกว่า
นักเรียนที่ได้รับคำสั่งจะนำผลประเมินไปใช้ปรับปรุงการเรียนการสอนของครู¹

ศูนย์วิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹เขาวงกต ยอดพิณิจ, "การ เปรียบ เทียบผลที่นักเรียนประเมินประสิทธิภาพ
การสอนของครู เมื่อบริหารการประเมินและคำสั่งแจ้งแตกต่างกัน"